

Η Εκκλησιαστική Παράδοση για την εορτή της Κοιμήσεως της Θεοτόκου

Του Μητροπολίτου Καισαριανής, Βύρωνος και Υμηττού Δανιήλ

Κατά τόν 4ο καί 5ο αιώνα μ.Χ. ἔχουν διαμορφωθεῖ δύο παραδόσεις περί τοῦ τόπου τοῦ θανάτου καί τῆς ταφῆς τῆς Θεοτόκου, ἡ ἱεροσολυμιτική (Dormitio hierosolymitiana) καί ἡ ἔφεσιανή (Dormitio ephesiana). Ἡ ἱεροσολυμιτική εἶναι ἡ ἀρχαιότερα καί ἡ ἱστορική παράδοση.

Ἡ ἔφεσιανή προέκυψε ἀπό τὰ ἀπόκρυφα πού μόνον αὐτὰ διῖσχυρίζονται, ὅτι ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης ὅταν μετέβη στήν Ἐφεσο ἔφερε μαζί του καί τήν Μητέρα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Κατά τήν ἱεροσολυμιτική παράδοση ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης μετέβη στήν Ἐφεσο μετά τόν θάνατο τῆς Θεοτόκου.

Κατά τήν ἱεροσολυμιτική παράδοση «ταύτην γάρ (δηλ. τήν Σιών) εἶχεν ἡ Θεομήτωρ ἐπί γῆς ἐνδιαίτημα» (Ἀνδρέου ἐπίσκοπου Κρήτης, Λόγος εἰς τήν Κοίμησιν Migne E.Π. 97, 1064).

Μετά τήν Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ Θεοτόκος ἔζησε ἀκόμη μερικά ἔτη πάντοτε στόν κύκλο τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ καί ὑπό τήν ἰδιαίτερη φροντίδα καί προστασία τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. Πόσα ἀκριβῶς ἔτη ἔζησε μετά τήν Ἀνάληψη, δέν δύναται νά λεχθεῖ.

Κατά τίνα τῶν ἀποκρύφων ἔζησε μόνον δύο ἔτη. Κατ' ἄλλα πάλι

22. Ὁ χρονογράφος Ἰππόλυτος ὁ Θηβαῖος (7ος αἰώνας μ.Χ.) λέγει, ὅτι ἡ Θεοτόκος ἔζησε ἀκόμη 11 ἔτη καὶ ὅτι ἀπέθανε σέ ἡλικία 59 ἐτῶν. (Τεμάχια ἐκ τοῦ χρονολογικοῦ συντάγματος Ἰππολύτου τοῦ Θηβαίου περὶ τοῦ

Χριστοῦ, τῆς γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, τῶν Ἀποστόλων κ.τ.λ. Migne E.Π. 117, 1029 καὶ ἐξῆς). Ἐξ ὅσων πάλι σχετικῶς λέγει ὁ ἅγιος Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, ὅτι «πρὸς ἔσχατον καταντήσασαν γήρας, μεταστῆναι τῶν τῆδε» φαίνεται ὡς μᾶλλον ὀρθότερη ἡ γνώμη τοῦ Ἰππολύτου τοῦ Θηβαίου.

Κατὰ πληροφορία ἀπὸ τὸ Ἐγκώμιο στὴν Κοίμησι τῆς Θεοτόκου (Migne E.Π. 99, 742B´) τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου (826 μ.Χ.), πού προέρχεται ἀπὸ τὴν ἴδια ὡς ἄνω παραδόση, ἡ Θεοτόκος προαισθάνθηκε τὴν ὥρα τοῦ θανάτου Της καὶ προσευχήθηκε στὸν Υἱὸ Της Ἰησοῦ καὶ παρακάλεσε Αὐτόν, νὰ παρευρεθοῦν κατὰ τὴν ὥρα τοῦ θανάτου Της οἱ στό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου διασκορπισμένοι Μαθητές τοῦ Ἰησοῦ, «οἱ λειτουργήσοντες τὰ ἐντάφια» Αὐτῆς.

Δέν εἶχε τελειώσει ἀκόμη ἡ προσευχή καὶ ἰδοὺ καταφθάνουν ὅλοι «οἱ θεμέλιοι τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ἄρχοντες τῆς οἴκουμένης, οἱ θαυμαστοὶ ὑπηρέται, τῆς ἐμῆς κηδεῖας ἐπιβαίνοντες νεφέλης».

Πρὸς τοὺς ἐκπλησσομένους γιὰ αὐτὰ λέγει ὁ ἅγιος Ἀνδρέας ὁ Κρήτης «καὶ θαυμαστόν οὐδέν, εἰ τὸ ἐξᾶραν Ἥλιαν πνεῦμα ποτέ καὶ διφρηλάτην οὐρανοῦ πυρφόρον ἀναλαβόν ἄρτι, τότε κάκείνους ἐξαπίνης συνήγαγε διὰ νεφέλης ἐν πνεύματι. Ράστα γὰρ τὰ πάντα τῷ Θεῷ καθὼς ἐν τῷ Ἀββακούμ καὶ τῷ Δανιήλ ἔγνωμεν».

Κατὰ τὸν ἴδιο Πατέρα ἅγιο Ἀνδρέα τὸν Κρήτης «παρῆν ἅπας σχεδὸν τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων ὁ θίασος», «τῶν θεοφόρων ὁ στόλος» καὶ ὡς ἀλλαχοῦ ὅτι, ἦτο μεταξύ αὐτῶν «...καὶ αὐτός ὁ Παῦλος σὺν Τιμοθέῳ καὶ Ἱεροθέῳ».

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἀναφέρει στίς τρεῖς ὁμιλίαις του στὴν Κοίμησι, ὅτι συμπαρέστησαν καὶ οἱ Πατριάρχαι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀκόμη δέ καὶ αὐτοὶ οἱ Πρωτόπλαστοι Ἀδάμ καὶ Εὐά.

Σ' αυτές έκθέτει τήν ἀρχαιοτέρα παράδοση τῆς Ἐκκλησίας σέ πληρέστατη μορφή (Migne E.Π. 96 700 καί ἐξῆς καί Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ «Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ», ἔκδοσις Εὐαγοῦς Ἰδρύματος «Ὁσιος Ἰωάννης ὁ Ρῶσος», Ἀθῆναι 1970).

Τά κατά τόν θάνατο τῆς θεοτόκου θαυμαστά συμβάντα εἶναι κατά τόν πρῦτανι τῶν θεολόγων Πατέρων τά ἐξῆς : «Ἡ ἐπί τῶν νεφελῶν συνέλευση τῶν ἀποστόλων, ἡ ἐξύμνηση τῆς θνησκούσης, οἱ ἀποχαιρετιστήριοι λόγοι της, ἡ ὑποδοχή τῆς ψυχῆς Της ἀπό τόν Ἰησοῦ Χριστό, ὁ ἐνταφιασμός τοῦ σώματος ἀπό τούς Ἀποστόλους, τό ἐπεισόδιο μετὰ τοῦ ἀσεβοῦς Ἰουδαίου πού ἐπιχείρησε νά ἀνατρέψει τό ἱερό σκῆνος, ἡ ἀπαγωγή τοῦ σώματος ἀπό τούς Ἀγγέλους μετὰ τήν τριήμερη παραμονή στόν τάφο, ἡ ὑποδοχή τοῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πού ἐμφανίζεται ἀνάμεσα σέ νεφέλες τοῦ οὐρανοῦ».

Ἡ θεοτόκος, συνεχίζει ἡ παράδοση, ἐτοιμασθεῖσα καθ' ὅλα «καί σχηματισθεῖσα ἐπί τῆς κλίνης παρέθετο τήν Ἁγίαν Αὐτῆς ψυχήν».

Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας ὁ Κρήτης περιγράφει μέ τά ἐξῆς τήν στιγμή τοῦ θανάτου τῆς θεοτόκου· «προύκειτο γοῦν ἐν μέσῳ τό τρίπηχυ καί φωτεινός ἐκεῖνο τῆς θεοτόκου σῶμα, λάμπον εἰς κάλλος καί ὠραιότητα κύκλωθεν δέ ἅπας ὁ τῶν Ἀποστόλων χορός».

Ὁ συγγραφέας τῶν Ἀρεοπαγητικῶν ἔργων συνεχίζει τήν περιγραφή τῆς κηδεῖας τῆς θεοτόκου (Περί τῶν θείων ὀνομάτων κεφ. 3 Migne E.Π. 3, 681) λέγοντας ὅτι «...Εἶτα ἐδόκει μετὰ τήν θέαν τοῦ ζωαρχικοῦ καί θεοδόχου σώματος ὑμῆσαι τούς ἱεράρχας ἅπαντας ὡς ἱκανός ἦν ἕκαστος, τήν ἀπειροδύναμον ἀγαθότητα τῆς θεαρχικῆς ἀσθενείας» («τήν ἐκούσιον δηλονότι τοῦ θεοῦ ἄχρι σαρκός χωρίς ἀμαρτίας συγκατάβασιν», ἐρμηνεύει ὁ Παχυμέρης).

Κατά τήν ὑμνωδία διεκρίθη ὁ «Μέγας Ἱερόθεος», ὅστις «ὦν ὡπερ ἕκδημος ἐκ τοῦ σώματος, ὅλως ἐξιστάμενος ἑαυτοῦ ἐν τοῖς ὕμνοις, καί πάσχων τήν πρός τά ὑμνούμενα κοινωνίαν, παρά πάντων καί τῶν γνωρίμων καί τῶν μή γνωρίμων θεόληπτος ἐκρίνετο».

Ἐνῶ ἀκόμη ὁ χορός τῶν Ἀποστόλων ἔψαλε καί ὑμνοῦσε τήν θεοτόκο

«ίδού παρεγένετο καί ὁ Κύριος μετά δόξης ἰσχύος αὐτοῦ καί πάσης στρατιᾶς οὐρανοῦ», λέγει ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης (Migne E.Π. 99, 728 Β´), καί παραλαμβάνει τήν ψυχή τῆς Θεοτόκου, τήν ὁποία καί παραδίδει στόν Ἀρχάγγελο Μιχαήλ.

Μέ τή παράδοση αὐτή τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου συνδέεται στενότατα καί ἀπό τῆς πρώτης ἐμφανίσεώς της καί ἡ περί μεταστάσεως τοῦ σώματος τῆς Θεοτόκου ἄλλη παράδοση, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ ταφή τοῦ παναχράντου σώματος τῆς Θεοτόκου ἔγινε τήν ἐπομένη τοῦ θανάτου Της.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός γνωρίζει τήν παράδοσι ἐκείνη, κατά τήν ὁποία τήν ὥρα τῆς ἐκφορᾶς ἕνας Ἰουδαῖος ἐπεχείρησε νά ἐπιτεθεῖ κατά τῆς σοροῦ, ἀλλ' εὐθύς κόπηκαν καί τά δύο χέρια του.

Ἡ πληροφορία αὐτή ἴσως νά ἔχει καί μόνον συμβολικό χαρακτήρα, θέλουσα νά δηλώσει τήν ἔναντι τοῦ χριστιανισμοῦ ἀσέβεια καί ἐχθρική στάση τῶν Ἰουδαίων καί τήν τιμωρία τους γι' αὐτά. Τό πανάχραντο σῶμα τῆς Θεομήτορος, λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ἔμεινε ἐπί τριήμερο στόν τάφο, ἐκεῖ κατῆλθε καί τό παρέλαβε ὁ Ἰησοῦς ἐπί νεφέλης καί τό ἀνεβίβασε στούς οὐρανοῦς, γιά νά ἐνωθεῖ τοῦτο μέ τήν ψυχή τῆς Παρθένου Μαρίας.

Περί τοῦ τάφου τῆς Θεοτόκου γίνεται κατά τήν 5η μ.Χ. ἑκατονταετηρίδα εὐρύτατος λόγος στήν Παλαιστίνη καί στήν Συρία. Ἀπό ἐπιστολή ἀποδιδομένη στόν ἅγιο Ἰερώνυμο εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι κατά τόν 5ο αἰῶνα μ.Χ. ὁ τάφος αὐτός εἶχε γίνει ἀντικείμενο Προσκυνήματος ἀπό τούς Χριστιανούς.

Τά αὐτά μᾶς πληροφορεῖ καί ὁ ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων Μόδεστος σέ λόγο του.

Ἡ θέση τοῦ τάφου εὐρίσκεται στήν Γεθημανή ἐπάνω στόν ὁποῖο ἀνεγέρθηκε ἀπό τόν αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μαυρίκιο (582 μ.Χ.) ὁ σωζόμενος μέχρι σήμερα ναός.

Ὁ ἴδιος αὐτοκράτορας μέ διάταγμα ἐπέβαλε σ' ὀλόκληρη τήν αὐτοκρατορία τόν ὑποχρεωτικό ἑορτασμό τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως

τῆς Θεοτόκου τὴν 15ῃ Αὐγούστου (Νικηφόρου Καλλίστου, Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ΙΗ' 28).

Ἡ ἀνωτέρω περὶ τοῦ θανάτου τῆς Θεοτόκου ἱεροσολυμιτικὴ παράδοση πρέπει νὰ εἶναι ἀρχαιοτάτη· ἡ πρώτη διασωζόμενη γραπτὴ ἐμφάνιση τῆς ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν ἅγιο Ἀνδρέα τὸν Κρήτης (πού γεννήθηκε στὴν Δαμασκὸ τὸ 660 μ. Χ.) στὸν λόγο του στὴν Κοίμησι τῆς Θεοτόκου (Migne E.Π. 95, 805-1043).

Ἡ ἀρχαιοτάτη αὐτὴ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση ἐπηρέασε καὶ τοὺς ὕμνους τῆς Ἐκκλησίας καὶ διασώθηκε κυρίως στὸ ὀνομαζόμενο «Ἑλληνικὸν Μηνολόγιον» τῆς 15ῃς Αὐγούστου, Βασιλείου τοῦ Πορφυρογέννητου, (976-1025μ.Χ.) τὸ ὁποῖο καὶ ἀξίζει νὰ παρατεθεῖ.

«Ὅτε ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ θεὸς προλαβεῖν εὐδόκησε τὴν ἑαυτοῦ Μητέρα, δι' ἀγγέλου αὐτῆ τὴν αὐτῆς μετὰστασιν κατεμήνυσεν. Ἡ δὲ ἀκούσασα ἐχάρη καὶ ἀνελθοῦσα εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, καὶ προσευξαμένη, ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. Καὶ εὐτρεπίσασα τὰ πρὸς τὴν ταφὴν ἅπαντα, ἐξεδέχετο τὸν Υἱὸν αὐτῆς. Καὶ γενομένης βροντῆς μεγάλης, παρεγένοντο οἱ Ἀπόστολοι πάντες ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς διὰ νεφελῶν πρὸς τὸ κηδεῦσαι τὸ ἄχραντον αὐτῆς σῶμα.

Καὶ σχηματισθεῖσα ἐπὶ τῆς κλίνης, παρέθετο τὴν ἁγίαν αὐτῆς ψυχὴν εἰς χεῖρας τοῦ Υἱοῦ καὶ Θεοῦ αὐτῆς. Τὸ δὲ πανάχραντον αὐτῆς λείψανον ταφέν ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, μετὰ τρίτην ἡμέραν οὐχ εὐρέθη.

Ἀνοίξας γάρ ὁ θωμᾶς τὸν τάφον πρὸς τὸ προσκυνῆσαι τὸ λείψανον (ὑστερον γάρ ἦλθεν), οὐχ' εὔρεν αὐτό. Μετέθηκε γάρ αὐτό ὁ θεὸς ἐν τόπῳ, ᾧ οἶδεν αὐτός.

Εὐρέθησαν δὲ μόναι αἱ σινδόνες». (Menologium Graecorum) 15 Αὐγούστου Ἡ κοίμησις τῆς ὑπερενδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου· (Migne E.Π. 117, 585).

Ἡ σκέψη καὶ ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν μετὰστασι δύναται νὰ διατυπωθεῖ μέ συντομία ὡς ἐξῆς.

Τό πανάχραντο σῶμα τῆς θεοτόκου, τό ὁποῖο ἐπί ἑννέα μήνας ἀξιώθηκε νά κρατήσῃ τόν δημιουργό τοῦ παντός, χωρίς νά ὑποστεῖ οὐδεμία φθορά καί τό ὁποῖο ἔμεινε σέ παρθενία καί τελεία ἀγνότητα, δέν ἦταν δυνατόν νά ὑποστεῖ οὔτε τήν φθορά τοῦ χρόνου.

Ὁ Δημιουργός τοῦ παντός καί Υἱός τῆς Παρθένου παρέλαβε τοῦτο στούς οὐρανοῦς.

Ἐάν στήν Π.Δ. ἔχουμε τήν μετάσταση τοῦ Ἐνώχ καί τοῦ Ἡλιοῦ, τοῦ Μωϋσέως καί πιθανῶς τοῦ Ἡσαΐου καί τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, κατά μείζονα λόγο ἦταν δυνατή καί ἐπιβεβλημένη ἡ μετάσταση τοῦ παναχράντου καί πανάγνου σώματος τῆς θεομήτορος.

Ἐξ ἄλλου ὁ ὅρος αὐτός «μετάστασις» χρησιμοποιεῖται γιά νά δηλωθεῖ καί ὁ φυσικός θάνατος κάθε ἀνθρώπου, ὅπως ἀναφέρεται στήν 5η εὐχή τῆς γονυκλισίας τῆς Ἁγίας Πεντηκοστῆς «ζωῆς τε καὶ τελευτῆς, τῆς ἐνταῦθα διαγωγῆς καὶ τῆς ἐκεῖθεν μεταστάσεως...» καί στήν 6η εὐχή τῆς ἴδιας Ἱερᾶς Ἀκολουθίας «οὐκ ἔστι..... τοῖς δούλοις σου θάνατος ἐκδημούντων ἡμῶν ἀπό τοῦ σώματος καὶ πρὸς σέ τὸν θεὸν ἐνδημούντων, ἀλλὰ μετάστασις...».

Οἱ τύποι τῆς μετοχῆς «μεταστάς» χρησιμοποιοῦνται στούς ὕμνους καί στίς εὐχές τῶν Ἀκολουθιῶν τῆς Ἐκκλησίας μας γιά τούς κεκοιμημένους.

Συνηθίζεται ὁ κεκοιμημένος νά ἀποκαλεῖται «ὁ μεταστάς» ἐκφράζοντας τήν πίστη τῆς Ἐκκλησίας στήν μετά θάνατο ζωή.

Μερικοὶ μάλιστα τῶν Πατέρων ἐζήτησαν νά στηρίξουν τήν ἐνσώματη μετάσταση τῆς θεοτόκου καί γραφικῶς στά χωρία τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου (κεφάλαιο 12, στίχοι 6 καί 14).

Ἄλλ' ὡς ὀρθότατα δεικνύεται καί ἀπό τόν ἀοίδιμο καθηγητὴ τῆς θεολογικῆς Σχολῆς Παναγιώτη Μπρατσιώτη στό ἐκδοθέν ὑπόμνημά του στήν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου, ὅτι διὰ τῆς ἀναφερομένης στούς ὡς ἄνω στίχους γυναικός νοεῖται ἡ Ἐκκλησία καθόλου.

Ὁ ἅγιος Ἐφραίμ ὁ Σϋρος διδάσκει, ὅτι μέ τήν Ἀνάληψη τοῦ Ἰησοῦ

καί τήν Μετάσταση τῆς Θεοτόκου εἰσῆλθαν πάλιν στόν παράδεισο
τά σώματα δύο ἀνθρώπων σε ἀντικατάσταση τῶν Πρωτοπλάστων, Ἀδάμ
καί Εὐας πού ἐκδιώχθηκαν ἀπό ἐκεῖ.

Ὅλη αὐτή τήν διδασκαλία περικλείει ἀριστοτεχνικώτατα τό
ἀπολυτίκιο τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

« Ἐν τῇ γεννήσει τὴν παρθενίαν ἐφύλαξας,
ἐν τῇ κοιμήσει τὸν κόσμον οὐ κατέλιπες Θεοτόκε.
Μετέστης πρὸς τὴν ζωὴν,
Μήτηρ ὑπάρχουσα τῆς ζωῆς,
καὶ ταῖς πρεσβείαις ταῖς σαῖς λυτρουμένη,
ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς ἡμῶν»

Πηγή κειμένου : [Ἁγία Μετέωρα](#)